CEM SULTAN

M. TURHAN TAN

ÖTÜKEN

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1774
EDEBÎ ESERLER: 909

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-213-9

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: Matbaacılık ve Neşriyat Türk A. Ş, İstanbul, 1933
Ötüken Neşriyat'ta **1. BASIM**: 2022

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Redaksiyon: Mehmet Yılmaz

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ÇINAR MATBAACILIK VE YAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Cad. Ata Han No:34 K:5
Bağcılar / İSTANBUL Tel: (0212) 628 96 00
Sertifika No: 45103

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İstanbul- 2022

M. Turhan Tan: (7 Mart 1885- 25 Aralık 1939) Asıl adı Mehmet Samih Fethi'dir. 1885 yılında babası Ahmet Fethi Bey'in İstinaf Mahkemesi Ceza Reisliği görevi sırasında Diyarbakır'da doğdu. Aslen Sivaslı tanınmış bir ailenin çocuğu olarak eğitiminin yanı sıra Arapça ve Farsça özel dersler aldı. Üsküp'te kısa bir süre edebiyat öğretmenliği görevinde bulundu. Samsun, Amasya tahrirat müdürlüklerinde, Remadiye, Yalvaç kaymakamlıklarında, Çorum ve Kayseri mutasarrıflıklarında bulundu. Kurtuluş Savaşı sırasında Sivas milletvekilliğine seçildi. 1922 yılından sonra kendini basın ve yayın işlerine verdi. 1939 yılında iki ay kadar süren hastalığının ardından vefat etti. Edirnekapı Şehitliği'ne defnedildi.

M. Turhan Tan, edebiyat yaşamına aruz vezniyle yazdığı şiirleriyle başlar. *Tasvir-i Efkâr* ve *Tercüman-ı Hakikat* gazetelerinde "S.", *Servetifünun* dergisinde "Bedrettin Mümtaz", "Halil Rüştü", *İçtihat* ve *Rübab* dergilerinde kendi adını kullanarak şiirler ve yazılar yayımladı. *Hayat* ansiklopedisinde "M. S." Adıyla yayımlanan maddeler de M. Turhan Tan'dı. Asıl ününü M. Turhan Tan adıyla yazdığı tarihî romanlarıyla yakalar. *Akından Akına*, *Cem Sultan* Fransızcaya; *Piçler*, *Osmanlı Rasputin'i Cinci Hoca* Yunancaya; *Hürrem Sultan* Fransızca, Yunanca ve Almancaya çevrilmiştir.

Eserleri:

Roman:

Akından Akına (Cumhuriyet Gazete ve Matbaası, İstanbul 1936)
Alafranga Bir Hanım, (Artin Asaduryan Matbaası, İstanbul 1329)
Âli Maceralar (İstanbul Matbaası, İstanbul 1330)
Büyücü Karı (Hürriyet Matbaası, İstanbul 1330)
Cehennemden Selam (İktisat Matbaası, İstanbul 1928)
Cem Sultan (Cumhuriyet Gazete ve Matbaası, İstanbul 1935)
Cengiz Han (İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul 1962)
Devrilen Kazan (Kanaat Kitabevi, İstanbul 1939)
Düğün Gecesi Sağır Güveyin Muaşakası, Mesai Matbaası, İstanbul 1330)
Gönülden Gönüle (Agâh Sabri Kitaphanesi Milliyet Matbaası, İstanbul 1931)
Hint Denizlerinde Türkler (Kanaat Kitabevi, İstanbul 1939)
Hürrem Sultan (Cumhuriyet Gazete ve Matbaası, İstanbul 1937)
Kadın Avcısı (İstanbul Matbaası, İstanbul 1933)
Kâfir Hakikat (Yeni Osmanlı Matbaası, İstanbul- Tarihsiz)
Krallar Avlayan Türk (Yüksel Matbaası, İstanbul 1944)
Kurnaz Kız (Artin Asaduryan Matbaası, İstanbul 1330)
Maruf Aynalı Necibe'nin Kızı (Hürriyet Matbaası, İstanbul 1330)
Nedime (Âlem Matbaası, İstanbul 1312)
Osmanlı Rasputini Cinci Hoca (İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul 1962)
Safiye Sultan (Kanaat Kitabevi, İstanbul 1939)

Sevinç Han (Agâh Sabri Kitaphanesi Milliyet Matbaası, İstanbul 1933)
Timurlenk (İstanbul Matbaası, İstanbul 1935)
Üç Ay Yatakta (Sühulet Kütüphanesi, İstanbul 1934)
Viyana Dönüşü (Cumhuriyet Gazete ve Matbaası, İstanbul 1937)
Yenge Hanım (Artin Asaduryan Matbaası, İstanbul 1330)
Zifaf Gecesi Harem Ağasının Muaşakası (Artin Asaduryan Matbaası, İstanbul 1329)
Avareler
Baht İşi (Son Saat gazetesinde tefrika edilmiştir.)
Benli Mehmet (Son Saat gazetesinde tefrika edilmiştir.)
Bir Avuç Kül (Son Saat gazetesinde tefrika edilmiştir.)
Deli (Son Saat gazetesinde tefrika edilmiştir.)
Niçin (Son Saat gazetesinde tefrika edilmiştir.)
Paşalar, Paşazadeler
Piçler (Son Saat gazetesinde tefrika edilmiştir.)

Masal:
Alaeddin ve Sihirli Lamba Hikâyesi (Sudi Kitaphanesi, İstanbul- Tarihsiz)

Biyografi:
Atatürk (Kanaat Kitabevi, İstanbul 1939)
Mehmet Akif (Bozkurt Basımevi, İstanbul- Tarihsiz)

Gezi:
Avrupa Notları (Sühulet Kitabevi, İstanbul 1938)
Balkan'da Karagöz Neler Görmüş (Yeni Osmanlı Matbaası, 1330)
Karagöz Neler Görmüş Edirne'de (Yeni Osmanlı Matbaası, 1330)

Derleme- İnceleme:
Tarihte Türkler İçin Söylenen Büyük Sözler (Cumhuriyet Gazete ve Matbaası, İstanbul 1936)
Tarihî Musahabeler (Cumhuriyet Gazete ve Matbaası, İstanbul)

SUNUŞ

Ötüken Neşriyat olarak hazırladığımız M. Turhan Tan Kitaplığı serisinin bu kitabında, yazar tarafından 1933 yılında kaleme alınan *Cem Sultan* adlı romanı sizlere takdim ediyoruz.

M. Turhan Tan malumunuz üzere Cumhuriyet döneminin ilk tarihî roman örneklerini veren yazarlardan biridir ve üstelik bu yazarlar arasında belki de en başarılısı denilebilir. Çünkü M. Turhan Tan'ı farklı kılan iki önemli özelliği vardı. Bunlardan birincisi, yazdığı tarihî romanlarda mutlaka tarihî kaynaklara atıfta bulunması ve böylece bir roman dairesi içinde kalmakla birlikte, tarihî gerçeklere de aykırılık teşkil etmemeye çalışmasıydı. Öyle ki, sadece *Cem Sultan*'da değil, M. Turhan Tan'ın bütün tarihî romanlarında mutlaka tarihî kaynaklar dipnot olarak verilmektedir. M. Turhan Tan'ın ikinci özelliği ise iyi bir romancı olmasıdır. Yani, 'bir tarih tezi işlemek amacıyla, alanım olmasa da bir roman yazayım,' düşüncesi içerisinde bulunmayan, gerçekten roman sanatını idrak etmiş ve bu anlamda kalem oynatırken romanın ve romancılığın kendine ait birtakım inceliklerini gayet başarılı bir şekilde yansıtan bir yazardır. Örneğin tahkiye edebilen yahut 'aforizma' denilebilecek cümleleri araya serpiştirebilen bir kalemdir.

Cem Sultan'a baktığımız zaman ise, Türk ve dünya tarihinin en hazin şehzade hikâyelerinden birisine sahip olduğunu görebiliyoruz. Cem Sultan, İstanbul fatihi olan II. Mehmet'in oğullarından birisidir. Fatih Sultan Mehmet'in vefatı üzerine ağabeyi Bayezid ile bir iktidar mücadelesine girişmiştir. 'Ya devlet başa, ya kuzgun leşe!' kuralının geçerli olduğu, bu acımasız mücadeleyi kaybeden taraf Cem Sultan olmuştur.

Cem Sultan'ın, ağabeyine göre oldukça üstün vasıfları vardır. Fakat 'hükmü ilahi', saltanatı ona nasip etmemiştir. Anadolu'daki

savaşını kaybeden Cem, uzun ve hazin bir gurbet yolculuğuna çıkacaktır. Roman onun Hicaz ve Mısır yolculuklarının ardından Rodos şövalyelerine sığınmasıyla birlikte Fransa ve İtalya sürgünlerini de ele alan bir anlatıma sahiptir. Yani romanı okurken aslında Cem Sultan'ın hayat hikâyesini de öğrenmiş olacaksınız. M. Turhan Tan tarihî gerçeklere bağlı kalarak kurguladığı romanında hem kendi üslubunu yansıtıyor, - böylece çok fazla aşk macerasına yer veriyor- hem bunu yaparken Cem Sultan'ın bu gönül ilişkilerinin gerçek olduğunu da bizlere bir kez daha hatırlatıyor.

Cem Sultan pek çok vasfı haiz olmakla beraber usta bir şairdir. M. Turhan Tan bir edebiyat eserinde onun bu şairliğini son derece başarılı bir şekilde yansıtmıştır. Öyle ki, Cem Sultan'a ait olan birtakım şiirleri romanında kullanmıştır. Bunlar Cem'in şairlik yeteneğinin ne kadar üst düzey olduğunu bizlere anlatmaktadır. Örneğin orada verdiği bir şiiri vardır ki, M. Turhan Tan'ın ifadesiyle, *"Bu şiir, bir işret meclisini, sakilerinin kıyafetleri ile içilen şarabın keyfiyetiyle, yapılan raksların şekliyle, mezelerin nevi ile mükemmel ve canlandırıcı surette tasvir etmek itibarı ile Osmanlı edebiyatında hemen hemen eşsizdir."*

M. Turhan Tan tarihî bir karakteri anlatırken esasında, kişisel olarak yaptığı şeyin bir edebiyat işi olduğunu unutmamış ve bu anlamda oldukça başarılı bir eser ortaya koymuş. M. Turhan Tan Kitaplığının belki de en başarılı romanlarından birisi olan *Cem Sultan*'ı okuduğunuz zaman hadiseleri kontrol etme ihtiyacı hissedebiliyorsunuz. Bunun esas sebebi ise romandaki gerçekçi hava ile oluşturduğu merak unsurudur.

Mesela Cem Sultan'ın hayatını kaybettiği hadise ile ilgili iddiaların odağında yer alan ve oldukça meşhur bir devlet adamından bahsediliyor. Romanı okuduğunuz vakit, 'bu bir kurgu mudur yoksa gerçek midir?' diye merak ediyorsunuz ve sonrasında yaptığınız kısa bir araştırmayla vakanın gerçek olduğunu görebiliyorsunuz. İşte bunun gibi tarihî gerçek karakterlerin yanı sıra kurgu olan karakterlere de yer veriliyor.

Dönemin sosyal havasının yanı sıra romanın bir kısmının sürgünden dolayı, Avrupa'da geçmesinden ötürü devrin Avrupa'sı ve Osmanlı ile olan ilişkileri hakkında da malumat sahibi olabiliyorsunuz.

Nihayetinde denilebilir ki, M. Turhan Tan'ın hemen hemen bütün eserlerinde olduğu gibi yine çok iyi bir tarihî roman okurken, aynı zamanda tarihî bir şahsiyetin hayatı ile ilgili de gerçekçi bilgilere sahip olabilirsiniz.

Ötüken Neşriyat

FATİH'İN ÖLÜMÜ

Mayıs ayında bir gün... Üsküdar'la Gebze arasındaki Hünkâr Çayırı engin bir yeşillik içinde esniyor. Hava ılık, gök parlak. Serçelerle kelebekler ilkbahar güreşlerini yapıyorlar. Kur çiçekleri çok şen. Yazın kızgın dudağı henüz uzakta olduğu için tasasız görünüyorlar, birbirlerine sokuluyorlar, mini mini gövdelerini gere gere boy ölçüşüyorlar, renk yarışına girişiyorlar.

Şurada bir köylü yanık bir koşma ırlayarak eşeğini yürütüyor, başka bir köye konuk gidiyor. Beride bir delikanlı sırtladığı yükü büyük şehre, İstanbul'a götürüyor. Daha ötede üç avcı var. Kollarında birer doğan, gökyüzünü gözlüyorlar.

Şu beş adamla boş bakışlarını nalsız ayaklarına bağlayıp küskün küskün yürüyen eşek de olmasa Hünkâr Çayırı çeşit çeşit çiçeklerin, renk renk kelebeklerin, hovarda serçelerin orta malı sayıp içinde gelişigüzel oynaştıkları tavansız ve duvarsız bir yeşil yuva sanılacak. Her taraf o kadar ıssız, o kadar boş!

Öğle vakti bu ıssızlık bir kat daha koyulaştı, derinleşti. Koşma ırlayan köylü de, İstanbul'a yağ götüren delikanlı da, doğanlı avcılar da çayırdan uzaklaştı, görünmez oldu. Çayır, o yeşil yuva çiçeklerle kelebeklere kaldı. Ne Gebze'den bu yana, ne Üsküdar'dan o yana gelen giden yoktu. Güneşin ılık ışığı içinde kanatlarını çırpa çırpa tüylerini yıkayan büyük kuşlar bile çayıra inmiyorlardı. Çiçekler kaygısızdı, kelebekler korkusuzdu, serçeler pervasız bir ihtiras içinde sevda oyunu oynayıp duruyorlardı.

Öğleden sonra Üsküdar yolundan bir toz bulutu koptu, göğe doğru direk direk duman püskürerek yürüdü, yürüdü, ıssız çayırın ortasına kadar geldi ve durdu. Bu yürüyen bulutun içinde ordu konakçıları vardı. Çayıra varır varmaz çiçekleri çiğneyerek, kelebekleri ürküterek, serçeleri kaçırarak dört yana koşmaya girişmişlerdi. Be-

raber getirdikleri katırlardan, atlardan denkler indiriyorlardı, şuraya buraya kazıklar çakıyorlardı, çadırlar kuruyorlardı. Bunlar, âdeta sihirbazları andırıyorlardı, inanılmaz bir el çabukluğu ile yeşil çayırın göğsüne koca bir şehir işliyorlardı.

Üç saat ya geçmiş ya geçmemişti. Issız ova başkalaşıvermişti. O sabah oradan geçen köylüler şimdi geri dönseler mutlaka parmak ısırıp alıklaşacaklardı, yollarını sapıttıklarını sanacaklardı. Ortada o kadar değişiklik vardı. Konakçılar, gözbağcılık yapmışlar ve Hünkâr Çayırı'nı çadır ovası haline koymuşlardı.

İkindi sıralarında yine Üsküdar yolundan küme küme toz bulutları göründü. Bu seferki görünüş daha yamandı. Sanki toprak, elenip elenip süzgeçten geçiriliyordu. Yer ve gök o derece toz ve duman içindeydi. İşte bu birbirini kovalayan, güneşi bile pudralayan bulutlar, Türk ordusunun adımlarından çıkıyordu. Sipahi atları kadar yeniçerilerin ayakları da toprağı sarsıyordu, her yanı toz rengi tüllere sarıyordu.

İlkin sipahiler, silahtarlar, azaplar, topçular, daha sonra yeniçeriler çayıra geldiler. Atlı ve yaya, âdeta bir adımla yürüyorlardı. Yayalar yürür gibi görünüp de at kadar mı koşuyorlardı. Yoksa atlar, yeniçeri yürüyüşüne imrenip adımlarını mı kısıyorlardı? Burası bilinmezse de atlılarla yayaların arasız geldikleri görünüyordu.

Onların, o alay alay askerin kendi ayaklarıyla yaratıp yine kendilerine örtü yaptıkları toz bulutları içinden sıyrılmaları, ortaya çıkmaları bakımına doyulmaz şeylerdendi. Ne ayın ne güneşin buluttan kurtuluşu, bu sıyrılış kadar güzel olamazdı. Onlar, toprağın göğsünden doğar gibi meydana çıkıyorlardı, tunçtan birer dağ gibi göz kamaştırıyorlardı!

Gün batımına yakın bir başka alay daha belirdi: Bir tahtırevan[1], birçok at ve atlı! Boş atlar, süslü eyerler altında nazlı nazlı kırıtıyorlardı, başka biçim birer ceylân gibi gerdan kırıp göz süzüyorlardı, yeleleri ipek atkılardan parlaktı, kuyrukları vezir tuğlarından güzeldi! Atlıların oruç tutuyorlar ve namaz kılmaya hazırlanıyorlarmış gibi saygılı tutumları, çok ağır duruşları vardı. Tahtırevanın perdeleri kapalıydı. Biraz evvel gelip de kendi çadırlarını kuran askerler, şimdi küme küme sıralanmışlardı, çepük[2] çalıyorlardı, tahtırevan içindeki

[1] Tahtırevan: içine binildikten sonra kaldırılarak insanların omzunda taşınan ya da fil, deve, at vb.ye yüklenerek götürülen, üstü örtülü ve bir oda biçiminde bir tür taşıt.

[2] Çepük (Çepik): Alkış, el çırpma.

adamı, Fatih Sultan Mehmet'i o el çırpışlarıyla karşılıyorlardı. Kendilerine karşılık veriliyor muydu? Bunu ne arıyorlardı ne soruyorlardı. Yalnız bir borç öder gibi el çırpıp duruyorlardı.

Tahtırevanın yanında yürüyen atlılardan biri, en kalabalık çeri[3] kümesinin önünde kavuklu başını şöyle bir kaldırdı, kumanda eder gibi bir sesle birkaç kelime söyledi:

"Şevketlü Hünkâr sizden hoşnuttur, dinlenmenizi ve eğlenmenizi istiyor!"

Bu sözleri söyleyen birinci vezir Nişancı Mehmet Paşa idi. Konak yeri olmadığı halde ordunun Hünkâr Çayırı'nda çadır kurmasını emreden de bu adamdı. Çünkü Fatih, daha Üsküdar'da iken hastalanmıştı, Maltepe'de ağır buhranlar geçirmişti. O gün de ata binemediği için tahtırevanla yola çıkarılmıştı. Nişancı Mehmet, Hünkârın halini iyi bulmuyordu, için için üzülüyordu, tasalanıyordu. Ölüm, izlerinde yürüyor ve Hünkârı kovalıyor gibiydi.

Lâkin Hünkârın yol üstünde ölüvermesi bir mesele idi. Asker, böyle bir hâdise önünde dilini kısıp durmazdı. Ya, yeni Hünkârı bulunduğu yerden alıp getirmeye kalkışırdı, ya İstanbul'a dönüp karışıklıklar yapardı. Onun için Hünkârın ölmemesine çalışmak ve iyileştirilmesi mümkün olmazsa ölümünü saklamak lâzımdı. Bu sebeple şimdiden tedbirler sıralıyordu, çareler tasarlıyordu.

Bir çetin iş daha vardı. Padişahlık, Fatih'ten sonra büyük oğlu Bayezid'e geçecekti. Kanun, böyle idi. Fakat Bayezid, afyon delisi bir adamdı, genç bunaklardandı, bir sözü öbür sözünü tutmazdı.

Böyle bir akılsızı İstanbul'a getirip Hünkâr tanımak, devletin temeline yara açmak olacaktı. Hâlbuki beride Fatih'in küçük oğlu Cem Sultan, genç bir kurt gibi, diş geçirecek post, altını üstüne getirecek meydan arıyordu. Pençesi sağlamdı, gövdesi sağlamdı, kafası sağlamdı. Kaleminden ve kılıcından kan damlayan böyle bir genci, yaşça küçük diye, geri bırakıp da öbür budalayı tahta çıkarmak düpedüz günahkârlıktı.

İşte Nişancı Mehmet Paşa, buralarını da düşünüyordu. Kendisi devlet kanunlarını kaleme almıştı, bu kanunlara herkesten ziyade boyun eğmesi lâzım gelirdi. Bu sebeple Bayezid'in hakkını vermek, babası ölür ölmez onu tahta çağırmak vazifesiydi. Her işi ehline vermek, devlet adamları için bir borç olduğuna göre de Cem Sultan'ı babasının yerine geçirmek icap ediyordu!

---

[3] Çeri: Asker.

Karamanlı hâlis[4] bir Türk olan Nişancı Paşa, iki geceden beri gözlerini yummamıştı, bu çıkmazlardan kurtulmak için kafa yoruyordu. Padişahın canı henüz teninde iken böyle şeyleri düşünmekten üzülmüyor da değildi. Lâkin o sırada, o demde devletin bütün yükü kendi omuzlarındaydı. Yarını, bugünden düşünmek gerekti. O da borcunu tanıyan bir adam gibi davranıp düşünüyordu.

Bununla beraber kimseye de bir şey sezdirmiyordu. Padişah sanki sapasağlammış gibi davranıyordu. Onun ağzından emirler veriyordu, hükümler dağıtıyordu. Şimdi de askere, yine o ağızla, iltifat etmişti. Fakat Hünkârı tahtırevandan indirip otağa sokarken anasından emdiği süt burnundan geldi. Çünkü Fatih, kımıldanamayacak kadar mecalsizdi, kucaklanmaya muhtaçtı. Nişancı vezir, bunu da kimseye göstermemek istedi, tahtırevanla otağ arasına, gelin arabalarının güvey evine yanaştığı sırada yapıldığı gibi, şal perdeler gerdirdi, hekimbaşı ile birkaç mabeyinciden[5] başkasını o perde arasına sokturmadı, kendisi bizzat efendisini kucakladı, çadıra sokup yatırdı, sonra bir kenara diz çöküp oturdu, beklemeye koyuldu. Hekimbaşı, ümidini kesmişti, ilâç filân vermiyordu.

Fatih de derin bir dalgınlık içinde o ümitsizliği kuvvetlendiriyordu. Gerçi çırpınmıyordu, dört yanına çırpınıp durmuyordu inlemiyordu, mustarip görünmüyordu. Şu kadar ki için için söndüğü belli oluyordu. Yüzünde, yağı bitmek üzere bulunan, bir kandil fersizliği titriyordu. Gözleri yumulu, dudakları kapanık, yumrukları sıkık idi. Nefes alan bir ölü gibi upuzun yatıyordu.

Dışarıda sanki kıyamet kopuyordu. Asker, alabildiğine eğleniyordu. Davul, zurna, zil ve dümbelek, düzensiz bir gürültü ile koca çayırı inletiyordu. Alay çekenler, mani okuyanlar, destan söyleyenler, masal anlatanlar tümen tümendi. Her çadırdan bir başka ses çıkıyordu, çayırın her tarafında bir başka dernek kuruluydu. Hünkâr ölüyordu, asker gülüyordu! Fatih, bir aralık kımıldadı, gözlerini açtı, etrafına bakındı. Dışarıdaki gürültüyü mü işitmişti, içindeki acıdan bir nebze aman bulup da diriliğe mi dönmüştü, belli değildi. Yalnız bakıyordu. Lâkin o bakışta suyu çekilen bir gölün dertli boşluğu, yaman bir kuruluk görünüyordu. Nişancı Paşa, koca kavuğunun göl-

[4] Hâlis: Tek bir şeyden oluşmuş bulunan, katışık olmayan, katışıksız, öz.

[5] Mabeyinci: Osmanlı döneminde, padişahın dışarıyla olan ilişkilerine bakan, onun buyruklarını ilgililere bildiren, kimi kişilerin dileklerini de padişaha ileten görevli.

gelediği iri gözleriyle korka korka baktı, derman yoksulluğundan doğan bu kuruluğu sezdi, içini çekti, elini alnına götürerek nemlenen gözlerini sildi. Onun üzülmemek elinden gelemezdi. Kuru, kupkuru görünen o gözlerin ne kadar sert baktığını ve o bakışların yürekleri nasıl korkuttuğunu en iyi bilenlerdendi.

Fatih, boş bakışlarını bir müddet dört yana dolaştırdı. Bakar kör gibiydi. Bir şey göremediği belliydi. Sonra yine dalgınlaştı. Bu dalgınlık, deminki gibi cansız değildi, yüzünde riya gören bir adam uyanıklığı vardı. Bunu Nişancı Paşa da anladı. Hastayı derin derin süzmeye başladı. Sanki onun ne gördüğünü, yüzündeki çizgilerden okumak istiyordu.

Üç, beş dakika da böyle geçti. Hastanın anlaşılmayan rüyası, Nişancı Paşa'nın da işkilli bakışı devam ediyordu. Nihayet bir ses, Fatih'in soluk dudaklarından çıkan verem bir ses, yarı karanlık çadırdaki ıssızlığı yardı. Hasta sayıklıyordu:

"Ahmet, zavallı Ahmet!"

Nişancı Paşa küçük bir düşünce geçirdi ve gamlı gamlı mırıldandı:

"Kardeşini görüyor, süt emerken boğdurduğu biricik kardeşini!"

Ve sonra bir şeyler okuyup hastanın yüzüne üfürdü. O, bütün insanların son nefeslerinde, geçmiş günlerini akar bir şerit gibi gördüklerine dair kulaktan kulağa geçen bir rivayeti hatırlamıştı. Eğer bu rivayet sahih ise, Fatih de elli iki yıllık ömrünü kısa bir an içinde görecek demekti. Hâlbuki bu görüş, ağır bir hastayı neşelendirecek bir şey olamazdı. Gerçi onun herhangi bir insan yüreğini yükseltecek, sevinçle dolduracak işleri çoktu. Lâkin bu parlak işlerin yanında yürek üzecek günahlar da dizili duruyordu. Nişancı Paşa, işte bu noktayı düşünerek efendisinin sıkıntısızca ölmesi için dua okuyordu. Dua nihayet bir tesellidir. Duracak kalp, kesilecek nefer teselliden müteessir[6] olmaz, olamaz. Fatih de sayıklamasına devam ediyordu:

"Tu! Beceriksiz ödlek! Dört kayığı tutamadın!"

Nişancı Paşa bu sözün de hangi hikâyeye işaret olduğunu anlamakta güçlük çekmedi. Amiral Baltaoğlu'nun Akdeniz'den İstanbul'a gelen Ceneviz gemilerini geri çeviremediğini gören Fatih, bu sözleri haykıra haykıra atını denize sürmüştü. Nişancı Paşa, o gün yine efendisinin yanındaydı, Ceneviz donanmasını atla karşılamak,

[6] Müteessir: Üzgün, üzülmüş, etkilenmiş.

eliyle yakalamak isteyen genç Hünkârı bu çılgın saldırıştan alıkoyan da yine kendisiydi.

Sayıklamanın ardı arası kesilmiyordu. Hasta Hünkâr, iyi ve fena ne yapmışsa hepsini birer birer söylüyordu. Birbirine uymayan bu anışlar, bu hatırlayışlar deli saçmasına benziyordu. Lâkin Nişancı Paşa, o sözlerin neye ve hangi vakaya yaraştığını anladığı için müteessir oluyordu. Koynundan çıkardığı mendille durmadan gözlerini siliyordu.

Hasta nihayet, sustu, çadırda da o eski ıssızlık yeniden yüz gösterdi. Nişancı vezir, hâlâ bekliyordu, efendisinin dalgınlaştığını sanarak kendi düşüncelerine sarılıyordu. Fakat çadırın ta köşesinde dizüstü oturan hekimbaşı, yavaş yavaş yürüyerek geldi, hastanın yüzüne dikkatle baktıktan sonra vezire yaklaştı, hakikati haber verdi:

"İnnalillahi ve innâ ileyhi râciûn!"[7]

Nişancı Paşa yerinden fırladı:

"Sus," dedi. "Dilin kurusun. Efendimiz uyuyor..."

Ve boğucu bir heyecan içinde yatağa yaklaştı. Kulağını efendisinin ağzına yanaştırdı. Fesuphanallah! Nefes yoktu, göğüste hareket yoktu, gözlerde ışık yoktu, lakin bir mırıltı vardı:

"Cem'e kıymayın, Cem'e kıymayın!"

Hastanın rüyasını tamamlayıp gözlerini dünyaya kapadığına göre bu işitişte bir aksilik, kuruntumsu bir şey vardı. Lâkin vezir, kelimeleri o kadar açık işitmişti ki, yanlış bir duyuşa kapıldığına ihtimal vermedi, Fatih'in değilse bile ruhunun kendisine bir vasiyet bıraktığına inandı. Efendisinin son bir hizmet olarak ısmarladığı bu iş, zaten kendi düşüncesine de uygun düşüyordu. Onun inanışına göre Fatih son nefesinde oğullarını düşünmüştü ve Cem için bir sızı, bir yanış duymuştu.

Nişancı böyle sandı, yapacağı işi bir anda tasarladı yatağın önünde diz çöktü:

"Ruhun üzülmesin," dedi. "Buyruğun yerini bulacaktır!"

Müteakiben hekimbaşıya döndü, kimseye sezdirmeden baş imamı çağırmasını söyledi ve o çadırdan ayrılınca gözlerini ölüye çevirdi. Aman yarabbi!.. İstanbul'u almak için aylarca didinen, karadan gemi

[7] İnnalillahi ve innâ ileyhi râciûn: Kuran'ın 2: 156. ayetinde belirtilen Müslümanlar için "Şüphesiz biz Allah'a aitiz ve şüphesiz O'na dönüyoruz" anlamına gelen bir Kur'an emridir.

yürüten adam bu muydu? Deliorman önünde geri çekilen yeniçerilerin yüzüne tükürüp: 'Ben sizi yiğit sanırdım; siz kötü tavşanlarmışsınız,' diyen, atını ormana süren cesur silahşor bu muydu? Belgrat duvarları dibinde üstüne gelen dev kılıklı düşmanını tek bir darbede başını gırtlağına kadar yarıp ikiye bölen dövüşken asker bu muydu?

Hayır. Şu kırçıl sakalı, şahinimsi burnuna doğru kıvrılan soluk yüzlü, yumuk gözlü ölü, hiç de o saldırışları, o kılıç vuruşları yapan adama benzemiyordu. O canlılıkla bu dermansızlık arasında münasebet yoktu. Demek ki ecel, her şeyi ve her şeyi silip süpürüyordu, hayâle çeviriyordu.

Nişancı vezir, filozoflaşıp dururken hekimbaşı ile baş imam içeri girdiler, yatağa yaklaştılar. Mehmet Paşa, imamın kulağına eğildi:

"Oku," dedi. "Emme içinden oku. Dudağın kımıldamasın, sesin çıkmasın!"

Ve sonra Hekimbaşıya dönüp şu emri verdi:

"Sen de burada kal, kıpırdama. Ben şimdi gelirim."

O, tasarladığı işi bir düzen ve bir sıra içinde yapmaya savaşıyordu. Ölüyü gözden geçirip tefelsüf ederken plânını da hazırlamıştı. İlkin kendi otağına geçti, kalemi ele aldı, Amasya Valisi bulunan veliaht Bayezid'e bir mektup yazdı, saltanatın kendisine geçtiğini müjdeledi, hemen İstanbul'a gelmesini bildirdi. Keklik Mustafa isimli bir saray çavuşunu çağırarak mektubu ona verdi:

"Bunu," dedi. "Amasya'ya ilet, şehzade hazretlerine ver. Hızlı git ki, şevketlü Hünkâr, kâğıdın karşılığını bekliyor!"

Hünkâr Çayırı'ndan Amasya'ya yüz altmış fersahlık yol vardı. Bu yol, orta yürüyüşle on beş günde alınırdı. Nişancı vezir, bu uzun mesafenin beş günde alınmasını istiyordu. Keklik Mustafa, zeki gözlerini vezirin gamlı gözlerine dikti, onun kafasındaki sırları anlamak ister gibi derin derin baktı ve şu karşılığı verdi:

"Bugün mevlüt ayının dördü. Sekizinde Amasya'dayım, mevlüt günü de buradayım!"

Bu söz, vezirin de ummadığı bir hız vadediyordu. Nişancı Paşa, memnun kaldığını gösteren bir hareket yaptı. Keklik Mustafa'ya kapıyı gösterdi:

"Yürü," dedi. "Durma!"

Keklik işi çakmıştı, Amasya'ya niçin gönderildiğini anlamıştı. Bu kadar telâş, bu kadar acele ancak hünkârın ölümünde ve yeni hünkârların tahta çağırılışında gösterilebilirdi. Başka hiçbir masla-

hat[8] için on beş günlük yolun beş günde alınmasına, aldırılmasına çalışılmazdı. Fakat Nişancı Paşa, ulaklığa seçtiği adamın bu sezintisini sezmedi, kendi işiyle uğraşmaya koyuldu, yeni baştan kaleme sarılarak Karaman Valisi Cem Sultan'a kısa bir mektup yazdı, 'babanız öldü, kardeşinize de haber uçuruldu, Allah yardımcınız olsun!' dedi. Şimdi bunu kiminle göndermek münasip olacağını düşünüyordu. Keklik Mustafa gibi uçar bir adam bulmak lâzımdı. Nişancı Vezir, bir müddet kafa yordu, nihayet gülümseye gülümseye mırıldandı:

"Leylek Murat iyidir, üç günde Konya'ya varır."

Ve o adamı çağırttı, hiçbir yerde durup dinlenmeden mektubu Konya'ya götürmesini, üç günde oraya varırsa büyük ikramlar göreceğini, bol bahşiş alacağını söyledi, herifi savdıktan sonra hünkârın tahtırevanını hazırlattı, otağın önüne perde çektirdi, ölüyü bizzat kucaklayıp o kapalı arabaya yatırdı, beylerden, paşalardan hatırı sayılanları uzakça bir yere topladı:

"Hekimler," dedi. "Hamamda kan alınmasını söylüyorlar…"

"Hünkâr İstanbul'a gidecek ve dönüşümüze kadar ordu burada konaklayacak!"

Asker, henüz uyurken tahtırevan yürümüştü, muhafızlar tarafından sarılı olduğu ve Nişancı Paşa da beraber bulunduğu halde hızla İstanbul'a doğru götürülüyordu!

LEYLEKLER ALIK OLUR!

Keklik Mustafa, Amasya'ya kadar rüzgâr gibi uçup giderken, Leylek Murat da ulak kılığına girmişti, bir menzil atına binmişti, Karaman yolunda nal parlatıyordu, tozu dumana katıyordu. Keklik, niçin koştuğunu biliyordu. Mesafeleri kısalmakla, son konağa çabuk yetişmekle büyük bir iş yapmış olacağını takdir ediyordu. Lâkin Leylek Murat, omuzuna yükletilen vazifenin kıymetinden bihaberdi, alelade bir ulak gibi yürüyordu. Gidiş gerçi hızlıydı. Lâkin bu hızda, bu koşuda bir şehzadeye baht ve taht götüren adam yürüyüşü yoktu. Ara sıra atın başını çekiyor, dört yanına bakınarak nefesleniyordu, gelip geçenlerle konuşuyordu, sık sık da şarkı ırlıyordu. Bununla beraber iki günlük yolu bir günde alarak Kütahya yakınlarına gel-

[8] Maslahat: İş.

mişti, orada at değiştirip yine yola çıkacaktı, uykusunu daha öteki menzilde kestirecekti.

Anadolu Beylerbeyi'nin karargâhı olan Kütahya, her yanını saran kavak ve servi ağaçlarının yarattığı yeşil çerçeve içinden ilk evlerini gösterecek kadar belirdiği sırada Leyleğin önüne bir kafile çıktı. Bu, bir kervan değildi, bir gelin alayı değildi, bir askerî müfreze değildi. Fakat her üçünü de andıran karışık bir yolcu takımıydı. İçinde kervan gibi katar katar katırlar vardı, gelin alayı gibi tahtırevanlar vardı, silahlı adamlarla ihata[9] edilmişti.

Leylek Murat, her şeye benzer görünüp de hiçbir şeye benzemeyen bu kafilenin tuhaflığına karşı kayıtsız kalamadı, atını sürüp ilerledi, merakını yatıştırmak için geri uçtaki bir atlı ile konuşmaya koyuldu:

"Uğurlar ola yoldaş, nereden nereye?"

Atlı, ulak kılıklı yolcunun sualine hemen cevap verdi:

"Bursa'dan geliyoruz, Karaman'a gidiyoruz."

"Gelin mi götürüyorsunuz, mal mı? Katırınız kadar tahtırevanınız var!"

"Karamanlı Hacı Çelebi'nin adamlarıyız. Kendisi hastadır, çoluğu ile çocuğu ile Bursa'ya gitmişti, çermiklerde çimmişti, Allah'a şükür iyileşti. Şimdi yerine dönüyor!"

"Çelebi'de akça çok galiba. Mangırı kıt olanlar böyle alay düzüp diyar diyar gezemez."

"Çelebi gönüller sultanıdır. Hepimizin malı, canı onundur!"

Birbirini tanımayan iki atlı, konuşa konuşa biraz ilerlemişlerdi, bir kısım atlıları geçip en gerideki tahtırevanın yanına kadar yaklaşmışlardı. Leylek Murat, şu gönüllerin sultanı denilen Karamanlı Çelebi hakkında daha iyi malûmat almak için suallerini sıklaştırıyordu. Herifin geçmişinden geleceğine kadar bir sürü şeyler soruyordu. Öbürü de zevkle, şevkle bildiklerini anlatıyordu. Hizmetinde bulunduğu Çelebi'nin nurdan yaratıldığını, bilgi namına dünyada ne varsa yutup hazmettiğini, duasının peygamberler dileği gibi, makbul ve nefesinin bıçak gibi keskin olduğunu. Her Karamanlının ona candan, yürekten bağlı bulunduğunu ballandıra ballandıra hikâye ediyordu.

Yalnız bu kadarla kalsa iyiydi. Herifceğiz, efendisi için taşıdığı yüksek muhabbetin ilhamıyla birçok da menkıbeler[10] sıralıyordu.

---

[9] İhata: Çevresini sarma, kuşatma, çevreleme.

[10] Menkıbe: Din büyüklerinin ya da tarihe geçmiş yiğit kimselerin olağanüstü, yüce yanlarını anlatan, dilden dile yayılıp gelen öykü.

Çelebi'nin üç beş yüz kişi tarafından lâğım kazılmak suretiyle atılamayan dağ kadar büyük bir kayayı parmağının küçük bir işaretiyle yerinden kaldırıp ovaya düşürdüğünü, anadan doğma körleri kısa bir dua ile görür yaptığını, sekiz kocadan çocuk yapmayan kadınları bir nefesle analık zevkine kavuşturduğunu yer, zaman ve ad tayin ederek söylüyordu.

Konya'ya bir ayak evvel varmaya mecbur olduğunu unutmuş görünen Leylek Murat, tatlı bir masal dinler gibi bu efsaneleri can kulağı ile dinliyordu, neşeleniyordu. Bir aralık gözü, yan tarafına düşmüş olan tahtırevana ilişti ve kapalı duran perdenin kenarından bir çift gözün kendilerine baktığını gördü. Şimdi kulağı, geveze atlının ağzında ve fakat dikkati tahtırevanda idi, perdeye yapışık iki parlak düğmeye benzeyen o kadın gözlerini seyrediyordu.

Leylek Murat, tok gözlü ve tok sözlü bir adamdı. Kanaat ve feragat ehli sayılabilirdi. Para canlısı değildi, rütbe delisi değildi, şöhret budalası hiç değildi. Karnı tok, sırt pek olduktan ve cebinde de üç akça bulunduktan sonra bütün dünyayı bir pula almazdı. Onun için arkadaşları yanında büyük bir emniyet kazanmıştı. Hazineler ona emanet edilebilirdi ve onun bu cazibeli emanete hıyanet etmeyeceğine mutlak bir itimat beslenirdi.

Lâkin tek bir kötü huyu vardı, güzele dayanamazdı. Akça pakça bir yüz görür görmez içine ezginlik gelirdi, bakışı filan değişirdi. Bunun için de kendisinden daima kuşkulanılırdı, harem dairelerinden uzak tutulurdu.

Bu kötü huyu yüzünden onun çekmediği eza ve görmediği ceza kalmamıştı. Henüz pek genç iken müderris olmak hevesine kapılarak medreseye girmişti. Çömezlik vazifeleri arasında müderris efendinin evine çarşıdan harç götürmek ve evden medreseye aş getirmek de vardı.

O, pazardan eve ve evden medreseye heybe ve sini taşırken bir gönül aşı pişirmeye kalkışmış, hocasının kızıyla mercimeği fırına vermek istemişti. Bu teşebbüs medrese dersleri kadar uzun bir dayakla ve kovulmakla neticelendi. Ondan sonra nereye kapılanmışsa aynı yola sapıyordu, aynı hüsranlı akıbete uğruyordu. Fakat iş bilir ve iş görür bir adam olduğu için açıkta kalmıyordu, nitekim şimdi de vezir dairesine kapılanmıştı, sayılı ağalar arasına girmişti. Şu kadar ki yeri, harem dairesinden bir kilometre uzaktaydı!

Huy, hakikaten canın altındadır. Değme musibetler, felâketler ve

hele kuru öğütler, boş nasihatler kötü huyları değiştiremez. Leylek Murat da tahtırevan perdesinde bir çift göz görür görmez her şeyi unuttu, biricik kötü huyuna bütün iradesini kaptırdı, manasız hülyalara daldı. Ne Nişancı Paşa'yı ne Cem Sultan'ı düşünüyordu, taşıdığı mektubu bile hatırlamıyordu, aklı ve fikri tahtırevanın perdesine takılı kalmıştı. Çabuk alev alan, gönüllerini bir lahza perçemlere, gözlere, dudaklara, gerdanlara bağlayan her insan gibi o da hayalinde çarçabuk vuslat şatolar kurmaya girişmişti! Şu sözler kimindi? Güzel bir yüzün mü, çirkin bir çehrenin mi üstünde bulunuyordu? Onların sahibi genç veya ihtiyar, güzel veya çirkin kendisiyle alâkadar olacak mıydı alelacele yapmaya koyulduğu şatolarda yer alacak mıydı? Bunları da düşündüğü yoktu, yanık bir sezgi içinde hülya sıralıyordu, uyanıkken rüya görüyordu!

Kendisiyle konuşan atlı, bu alevli dalgınlığın farkında olmadığı için hikâyelerine devam ediyordu. Hacı Çelebi'nin kerametlerini sayıp döküyordu. Leylek Murat, bu sözlere karşı kaval dinleyen bir koyun kadar bile hassas değildi, sadece başını sallayıp duruyordu. Fakat perdedeki gözlerin yerinde birdenbire yarım bir ay belirdiğini görünce cezbeye düştü:

"Hay bre," dedi. "İçime kor koydun, yüreğimi yalazladın, gayri sizden ayrılmam, kendi yoluma gidemem, Çelebi'nin eli öpüp kölesi olacağım."

Özrü zaten böyle hâdiselere alışıktı. Karaman'ın köylerinden değil, saatlerce uzak yerlerden bile Çelebi'nin yüzünü görüp sözünü işitmeye gelenler vardı. Bunların çoğu o nimete erdikten sonra postu dergâha sererler. Boğaz tokluğuna uşaklık edelerdi. Şu ulak kılıklı atlı da aynı şeyi yapıyordu, kulaktan aşka tutulup Çelebi'ye kul olmak istiyordu.

Hacı Çelebi hakkında durup dinlenmeden malûmat veren, onu yarı ilahlaştıran adam, bu kanaatle hiçbir hayret eseri göstermedi:

"İyi edersin," dedi. "Bizim sürüye katılırsan ahiretin mağrur olur. Biz hep, öbür dünyada bir köşk sahibi olmak için bu hizmeti kabul ettik, Çelebi'ye bağlandık."

Leylek, açılıp kapanan ayla meşguldü, o ayın ışığına gönül vermişti, yine o ışıktan uzak kalmamak için Çelebi'ye kapılanan ayı tasarlıyordu. Şimdilik ahiretle alâkası yoktu, tahtırevandaki nur parçasını geri koyup da öbür âlemde köşk kazanmayı hatırına bile getirmiyordu, bu sebeple için için güldü:

"Hele bir yol," dedi. "Çelebi'yi görelim, yüreğimizi aydınlatalım, ahireti sonra düşünürüz."

Beriki dindar bir ısrar gösterdi:

"Cennetin yolu, Çelebi'nin eşiğinden başlar. Oraya yüz süren, cennetin de kokusunu alır."

"Ben şimdilik o kokuyu alıyorum, hurileri bile görüyorum. Bir iki saate kadar dileğime kavuşmazsam, sizin sürüye karışmazsam ölürüm!"

Büyük bir kalabalık, Kütahya'nın kenarında kafileyi karşılamaya çıkmıştı. Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa da onların arasındaydı, Karamanlı Çelebi'nin elini öpmeye hazırlanıyordu. En önde yürütülen süslü bir tahtırevandaki Çelebi, karşılayıcılardan haberdar edilince emretti, kafile durdu ve başta Sinan Paşa olmak üzere yüzlerce adam, tahtırevanın penceresi önüne yığıldı. Herkes aşkla, şevkle, keramet ehli yolcunun elini öpüyordu, hayır duasını alıp sevine sevine geri çekiliyordu. Yalnız Sinan Paşa, dudaklarında getirdiği sevgileri, saygıları, Çelebi'nin zayıf eline bıraktıktan sonra da, ayrılmamıştı, kalabalığın dağılmasını bekliyordu. O, el öpme işine koşan Kütahyalıları murakabe ediyormuş gibi dikkatli dikkatli bakınıyordu. Ziyaretçilerin ağızlarından çıkan sözleri kelime kelime dinliyordu ve onlara verilen cevapları da âdeta ezber ediyordu. Bu iş biter bitmez ilerledi, Çelebi'nin elini bir kere daha öptü:

Üç gün," dedi. "Benim konuğumsun, evimin nurusun. Aziz başına ant içiyorum: Bırakmam!"

Çelebi gülümsedi:

"Çokluğuz, sizi rahatsız ederiz. Bu gece sohbet edip yarın izninle yola çıkalım."

"Olmaz, vallahi olmaz, tallahi olmaz. Seni gökte ararken yerde buldum. Nasıl olur da çarçabuk bırakırım?"

"Peki, paşam, üzülme, dediğin olsun!"

Şimdi kafile, Anadolu valisinin konağına doğru yürüyordu. Leylek Murat da, kısa bir an içinde dostlaşmış olduğu atlı ile at başı bir yürüyerek kafileyi takip ediyordu. Oraya gelinceye kadar olduğu gibi, el öpme merasiminin cereyan ettiği sırada da gözünü mahut[11] tahtırevandan ayırmamıştı. Yoldaş tuttuğu adamla konuşur gibi göründüğü halde mütemadiyen tahtırevandaki kadınla meşgul olmuştu.

[11] Mahut: Adı geçen, bilinen.

Hizmetçi mi, hanım mı olduğu belli olmayan parlak yüzlü mahlûk da onunla alâkadardı, ikide bir perdeyi aralıyordu, gözlerini Leylek Murat'ın pos bıyıklarına, geniş omuzlarına dikiyordu. Bu bakışlar o kadar ustalıklı yapılıyordu ki, Leyleğin yanı başındaki adam, farkında olmuyordu. Belki tahtırevan içinde bulunan diğer kadınlar da bu mücrim hareketi sezemiyorlardı.

Leylek Murat, ne yapacağını tasarlamış değildi. Kör körüne yürüyordu, şimdilik tek bir şey düşünüyordu: Kafileden ayrılmamak! Bu suretle cazibesine tutulduğu güzelin yakınında bulunmuş olacaktı. Ondan ötesini tesadüfe, daha doğrusu bahtına bırakıyordu. Gerçi o bahtın bu gibi işlerde hiç de lûtüfkâr olmadığını biliyordu. Lâkin tahtırevan güzelinin gülümseyen bakışları, zalim bahtın artık merhamete geldiğini ispat ediyordu ve Leylek Murat, sellemehüsselâm[12] atıldığı bu yeni maceranın hoş neticeler vereceğini umuyordu!

Onunla konuşan ve şöhretli Çelebi'nin hizmetkârları arasına girmeye teşvik eden adam, kafilenin konuk olarak şuraya buraya dağıtılmasına başlandığı vakit yaklaştı, elini Leylek Murat'ın omuzuna koydu:

"Sen," dedi. "Benimle bile kal. Şu gürültü savulsun, herkes yerine dağılsın. Seni ben Çelebi'nin yanına götürürüm, el öptürüp daireye yazdırırım!"

Bu, iyi bir yardımdı ve tahtırevandaki kadınlar, kendilerinin götürüldüğü konağın harem dairesine indirildikleri için Leylek Murat'ın başka yere gitmesine zaten imkân da yoktu. Bu sebeple tereddütsüz kabul etti, atını öbür atlının hayvanını bağladığı ahıra götürdü ve yine o atlı ile beraber kendilerine tahsis olunan odaya girdi, silâhlarını duvara astı, aynı odada bulunan Çelebi'ye mensup diğer adamlar gibi bir posta uzandı, kılavuzunun harekete geçmesini beklemeye koyuldu. Konya ve Cem Sultan, tamamıyla zihninden silinmiş gibiydi, yalnız tahtırevan güzelini düşünüyordu, onunla mutlaka anlaşacağına kanaat besliyordu!

O zamanlar dört beş Türk bir araya gelince mutlaka attan, silâhtan ve savaştan söz açarlardı. Çünkü hayat, muayyen bir çerçeve içinde geçiyordu. O tarihte kahve yoktu, tütün yoktu, oyun kâğıdı yoktu, satranç varsa da yüksek tabakaya mahsustu. Günahlardan koku ve ses çıkmamasına çok dikkat edildiği için içki kullananlar ağızlarını

[12] Sellemehüsselâm: Ulu orta, ansızın, çekinmeden.

ve sevda çekenler dudaklarını sımsıkı kaparlardı. Aşk kaldırımlarda dolaşmaz ve şarap sarhoş olup sokaklarda nâra almazdı.

Hayat böyle mahdut[13] ve hele mukayyet olunca sohbet mevzuları da tabiatıyla darlaşırdı. Şu kadar ki, o dar mevzular, değişikliklerle doluydu. Meselâ at mevzuu alabildiğine değişirdi. Herkesin birkaç atı ve her atın birçok hikâyesi vardı! Harp mevzuu da öyleydi. Her yıl ve hatta her gün harp eden bir milletin menkıbelerine nihayet mi olur? Hülâsa o zamanların yaşayışı bizim havsalamıza[14] sığmayacak şekildeydi. Beşikteki çocuklar, ninniden ziyade at kişnemesi, silâh şakırtısı ve harp hikâyesi dinlerlerdi. Gençler, ilk neşeyi cirit meydanlarında ve ilk heyecanı harp sahnelerinde duyarlardı.

Leylek Murat'ın da içlerine karıştığı Sinan Paşa konukları da aynı şeyleri konuşuyorlardı. Koğuşumsu geniş odada birer posta uzanmışlardı, çorba gelinceye kadar çene yarışı yapıyorlardı. Hacı Çelebi'nin adamları dervişliğe bel bağlamış kimseler olmakla beraber yine attan ve silâhtan anlarlardı, savaş hikâyelerinden zevk alırlardı. Çünkü onlar da Türk'tü. Zaman zaman teberlerini omuzlayarak gazaya giderlerdi, ya Mora'dan, ya Sırbistan'dan mürşitlerine canlı ve cansız armağanlar getirirlerdi.

Bu yiğitliğe vurgun ve bizzat yiğit adamlar, şimdi de dil birliği yapmışlardı, Midilli'nin nasıl alındığından, Belgrat önünde nasıl çarpışıldığından, Mora'nın nasıl altüst edildiğinden, Kazıklı Voyvoda Vilât'la nasıl boy ölçüşüldüğünden, Arnavutluk'ta nasıl at oynatıldığından tutturarak son yarım asrın harp menkıbelerini birer birer anlatıyorlardı.

Bu anlatışta ve dinleyişte gökten indiğine inanılan ayetleri okuyanlarla dinleyenlerdeki o büyük cezbe, o derin heyecan göze çarpıyordu. Riya yoktu, mübalâğa[15] yoktu, süs yoktu. Sade ve basit konuşuluyordu, lâkin o sadelikte sinir yakan, gözlere ışık dolduran bir hususiyet vardı. Meselâ Arnavutluk'ta Akçahisar önünde kumandan Balaban Bey'in ölüsünü anlatan yolcu, gözlerini kapayarak, sesini yavaşlatarak gamlı bir terane gibi bildiklerini anlatıyordu; dinleyenler de sanki vakayı gözleriyle görüyorlarmış gibi teessür duyuyorlardı.

Hikâye şöyleydi: Keçi yollarından geçtik, kayalardan atladık, uçurumlardan aştık, güçbela Akçahisar'a ulaştık. Rahmetli Balaban, bir

[13] Mahdut: Sınırlı.

[14] Havsala: Zihnin bir şeyi anlama ve kavrama yetisi, kavrayış.

[15] Mübalâğa: Abartı.

teke gibi en önde gidiyordu. Fakat ne teke! Kaplandan yiğit, arslandan atılgan. Onun adım atışına baktıkça imreniyorduk, mübarek adam, yürümüyordu, sıçrıyordu. İşte biz onun ardından yol aldık, Paşadağı'na vardık. Yunus Bey'i beklemeye koyulduk. Onun getireceği yoldaşlarla birleşip sel gibi şehre akacaktık. Meğer Arnavutlar, Yunus Bey'i pusuya düşürmüşler, yakalamışlar. Bizim bu uğursuzluktan haberimiz yok. Dikenden, çalıdan parçalanan ayaklarımıza tımar yapıyoruz, kılıçlarımıza cilâ veriyoruz, bekliyoruz. Dağa çıktığımızın sabahı gün doğar doğmaz, ne görelim? Yunus Bey ile oğlu Hızır Bey, zincirler içinde dağın ortasına getirilmemiş mi? Artık Balaban'daki coşkunluğu sorma. Yavrusu öldürülen kurt gibi homurdanıyordu, saçları dimdikti, gözleri kıpkırmızıydı. Hakkı da vardı. Zincire vurulan Yunus, onun kardeşi, Hızır da yeğeni idi.

Biz de onun kadar acı duymuştuk, kabımıza sığamaz olmuştuk, saldırmak için emir bekliyorduk. Balaban, çok sürmedi, bu emri verdi, yine kendi önde olduğu halde dağdan aşağı atıldık. Tam şehrin varoşu önünde Balaban şöyle bir durakladı, iki tarafına sallandı, sonra geri döndü, eliyle bize kaleyi göstererek yıkıldı. Tam boğazından bir tüfek yarası almıştı!

Birisi sordu:

"Siz ne yaptınız?"

"Yürüyen kaya dönmez ya, ilerledik, ezerek, kırarak yürüdük, şehre girdik. Ne çare ki aldığımız palanga, Balaban'ın tırnağına değmezdi."

Bu hikâyeyi Otlukbeli tepelerinde çarpışan başka bir adamın söylediği menkıbeler ve onu, İzonzo Suyu'nu yüzerek geçen bir başkasının hâtıraları takip ediyordu. Yalnız Leylek Murat susuyordu, dinler gibi görünüp tahtırevan güzeliyle meşgul oluyordu. Kırk yıllık âşıkmış gibi mustaripti, üzüntü geçiriyordu, kendisini Hacı Çelebi ile görüştürecek olan adamın henüz harekete geçmemesinden dolayı da ayrıca sinirleniyordu.

Bir saat, iki saat işte böyle geçti, nihayet sofralar kuruldu, konuklara etli pilâv ve bol ayran ikram edildi, arkasından da namaz işareti verildi. Leylek Murat, tahtırevan güzelini mihrap ve mabut mevkiine koyarak ve hep onu düşünerek yoldaşlarla birlikte namazını kıldı, duasını yaptı. Doğrusunu söylemek lâzım gelirse dua hususunda en samimî olan o idi. Candan, yürekten yalvarıyordu, yüzünü yarı

görüp de henüz adını öğrenmediği sevgiliye kavuşabilmek için Allah'tan, yana yakıla yardım diliyordu!

Bu iş bittikten sonra yine odaya döneceklerdi, yatsıyı bekleyeceklerdi, Leylek Murat'ta ise daha bir dakika dayanmak kudreti kalmamıştı, bu sebeple yoldaşlaştığı adama sokuldu:

"Hani ya?" dedi. "Beni Çelebi'ye götürecektin?"

"Ha, evet, götürecektim, fakat Paşa ile konuşuyorlar diye geciktirdim, istersen şimdi gidelim."

Biraz sonra Çelebi'nin oturduğu yere varmışlardı. Kılavuz, orada kümelenen adamların arasına girdi, içlerinden biriyle üç dört kelime konuştu ve Leylek Murad'ı göstererek son vazifeyi yaptı:

"Çelebi'ye sevgisi olan yiğit budur, elini öpüp hizmetinde bulunmak istiyor. Bu sevabı da sen kazan, arkadaşı götürüp tanıt!"

Hacı Çelebi, Karaman diyarının hakikî hükümdarı idi. Binlerce ve binlerce adamın yüreğinde saltanat sürüyordu, küçük bir işaretiyle koca bir vilâyet ayağa kalkardı, yine bir işaretiyle o halk, kuzulaşırdı. Maddî ve manevi hastalıkların hekimi, büyük ve küçük dâvaların kadısı, geçinemeyen karı kocaların öğütçüsü hep o idi. Üfürür, muska verir, hüccet[16] yazar, öğüt dağıtırdı. Dualarının müspet[17] netice verdiği bilinmezse de bağ ve bahçe davalarında, miras işlerinde, gönül meselelerinde verdiği hükümlerin istinaf ve temyiz edilmesine inkâr yoktu, bu hükümler mutlak bir itaatle kabul olunup gidiyordu.

Devrin hususiyetlerinden istifade ederek hükûmet içinde hükûmet kurmuş ve hazineler düzmüş olan zeki Çelebi, her şeyden evvel adamlarını çoğaltmak isterdi. Bunun için propagandalar yaptırır, gün başına birçok adam kandırırdı. Yine o maksatla, uzaktan, yakından yanına gelenlere güler yüz gösterir ve icabına göre paraca da fedakârlığa katlanırdı. Adamlarına, gelenlerin kim olursa olsun geri çevrilmemesini emretmişti. Vezirleri, Beylerbeyileri kapısında bekleten Çelebi, yalınayak bir ziyaretçiyi hemen huzuruna kabul ederdi.

Leylek Murat da, kendisiyle çarçabuk karşılaştı. Sinan Paşa, kudretli ve kıymetli misafirini, rahat etsin diye, yalnız bırakarak içeri çekilmişti, o da kendi hesaplarıyla uğraşıyordu. Leyleğin yanına getiril-

[16] Hüccet: Kastetmek, yönelmek, ziyaret etmek, üstün gelmek" anlamına gelen hacc kökünden türemiş bir isim olup "isabetli yönelişi kanıtlayan delil.

[17] Müspet: Olumlu.

mesi üzerine, sarık altında büsbütün büyük görünen başını kaldırdı, zeki gözlerini ulak kılıklı ziyaretçiye dikti:

"Gel bakalım evlât, dedi, elimi öp!"

Leylek Murat, Çelebi'nin saçlı, sakallı çehresinde de tahtırevan güzelini görüyordu, uzatılan eli öperken de onun yumuşak ellerini öpüyormuş gibi tuhaf bir haz alıyordu.

Çelebi, misafirin bakışından ve dudaklarındaki titrek alevden bir şeyler sezinsemekte gecikmedi, şu sözleri söyledi:

"Aşk, en iyi kılavuzdur. Sevenler, sevebilenler murada ererler, Mevla'yı bulurlar."

Leylek Murat'ın yüzü birdenbire kızardı, Çelebi'nin, kendi yüreğini okuduğuna, hatta kendi adını da keramet kuvvetiyle bildiğine zahip olmuştu.[18] Hâlbuki o, şu iri kıyım adamın sevda taşıdığını sezinsemekle beraber o sevdanın kendi yanındaki kadınlardan birine taallûk ettiğini elbette tahmin etmiyordu. Yalnız, ziyaretçinin aşk ıstıraplarını, hicran acılarını, ruhi elemlerini avutmak ve unutmak için kendi dergâhına intisap etmek istediğine hükmetmişti. Murat kelimesini kullanması ise tesadüfî idi.

Şimdi o, Leylek Murat'ın kılığını, kıyafetini gözden geçiriyordu. Onun âşık olduğuna şüphe yoktu, aşktan bahsedilirken kızarması da bu hakikati ispat ediyordu. Lâkin şu kıyafetin bir âşığa ne münasebeti vardı? Yahut bir ulağın bir şeyhe kapılanmak istemesi ne demekti?

Hem ulak, hem mürit? Zeki Çelebi, bu iki zıt sıfatı birbirine yaklaştırmak istiyordu. Ulaklar, ancak Padişah ve Vezir adamı olabilirlerdi. Mürit ise onlarla alâkasız insanlardı. O halde bu sevdalı adam, ne yaman bir ateşe tutulmuştu ki, vaziyetini unutup şeyhler kapısına yanaşıyordu. Hacı Çelebi, ilkin bu ciheti halletmek istedi, kurnaz bir soruşla Leylek Murad'ı söyletmeye girişti:

"Bize yanaşan meramına yanaşmış olur. Elverir ki, sözü doğru, özü doğru olsun. Nasıl, kendine güveniyor musun?"

Zavallı Leylek, tahtırevan güzelinin baygın gözlerini hatırlayarak hemen cevap verdi:

"Özüm de, sözüm de doğrudur."

"Öyleyse tanışalım: Adın ne?"

"Bildiniz ya, Murat!"

---

[18] Zahip olmak: Bir düşünceye, bir zanna kapılmak, inanmak.

Çelebi, onun adını ne suretle bilmiş olacağını düşünmeye lüzum görmedi. Çünkü o, aklından bile geçmeyen şeylerin kendisinden zuhur ettiğine hükmedildiğini bilirdi. Alelâde sözlerinin halk ağzında renk renk tefsirlere uğradığını da görüp duruyordu. Bu sebeple hayretsiz ve tereddütsüz sözlerine devam etti:

"Nereden gelip, nereye gidiyorsun?"

"Gebze'den yola çıktım, Konya'ya gidiyorum, ününü duydum, gönül verdim, kapına geldim."

Ulak Murat, işte burada leylekliğini gösterdi, taşıdığı aşkın verdiği sersemlikle her şeyi apaçık söyledi, Vezir Karamanlı Mehmet Paşa'nın kendini gece yarısı otağa çağırdığını, Cem Sultan'a verilmek üzere eline bir kâğıt tutuşturduğunu, alelâcele yola vurduğunu birer birer anlattı, mektubu da koynundan çıkarıp şeyhin önüne koydu:

"İşte," dedi. "Bu kâğıt için ulak oldum, lâkin ayaklarım artık kösteklendi, senden ayrılıp da ileri gidemem, varsın mektup beş gün sonra yerini bulsun. Ben seninle bile gideceğim."

Çelebi'nin kaşları çatılmıştı, kafasında bir sürü mülahazalar[19] kaynaşıyordu, Karamanlı Mehmet Paşa, Cem Sultan isimleri ayrı ayrı iki burgu halinde zihnini oyuyordu. Çünkü o, Nişancı vezirin amansız bir düşmanı idi, Cem Sultan'ı da günahı kadar sevmezdi. Vezir ile düşmanlığı çocukluklarından başlamıştı. Her ikisi de Karamanlı ve bir mahalleli idiler. Küçükken sık sık dövüşürlerdi ve bu dövüşmeler daima Çelebi'nin dayak yemesiyle nihayetlenirdi.

Biri şeyhlikle, diğeri devlet adamlığı ile hayat yolunda yükseldikçe çocukluk kini başka bir istikamet almış ve sönmez bir husumet haline geçmişti. Nişancı Vezir, devletçi gözü ile onu tahlil ve takip ediyordu, tehlikeli bir unsur sayarak hakkında bazı mahrem tedbirler almaya savaşıyordu. Çelebi de, vaktiyle kendisini döven, hırpalayan mahalle komşusunun şimdi İmparatorluğu idare etmek mevkiine geçmesini kıskanıyordu, her yerde onun aleyhinde lisan kullanıyordu, şerefini kırmaya çalışıyordu. Bu gidişle bir gün bunların karşı karşıya geleceklerinde şüphe yoktu. Ya Karamanlı Paşa, bir fırsatını bulup onu ordularla ezecekti. Yahut Hacı Çelebi, Padişaha hulûl ederek rakibini kündeden atacaktı.

Çelebi'nin Cem Sultan'ı sevmemesi de yine Nişancı Vezir yüzündendi. Genç prensle şöhretli vezir arasında gizli bir dostluk bu-

[19] Mülahaza: Düşünce.

lunduğunu adamları sayesinde öğrenmişti. Düşmanının dostu kendisinin düşmanı olacağı için Cem Sultan'dan huylanıyordu. Onun, içine amber karıştırıp şarap içmesini, delikanlılarla güreş tutmasını, ırmaklarda yüzüp kumda yatmasını vesile yaparak kulaktan kulağa dedikodular yürütüyordu ve şehzadeyi kötülemeye, kötü göstermeye uğraşıyordu.

İşte bu vaziyette bir adamla, Leylek Murat'la karşılaşmış, mahrem bir mektuptan haberdar olmuş ve hatta o mektubu ele geçirmiş bulunuyordu. Artık gaflet ve tereddüt gösteremezdi, mutlaka bu fırsattan istifade edecekti. Fakat telâşa kapılmıyordu, kayıtsız görünüyordu. Leylek Murat'ın mektubu önüne koyması üzerine husule gelen şaşkınlığı da bir lahza içinde gidermişti, zihnini işletip plânlar sıralıyordu. Gafil âşığın hikâyesi bittikten sonra gülümsedi:

"İyi ama evlât," dedi. "Emanete hıyanet olmaz. Sen bu mektubu bana vermek için değil, Cem Sultan'a götürmek için aldın. Vazifeni yapmalısın."

Leylek, hafakanlar içindeydi. Uğursuz mektubu götürmek, Çelebi'nin kafilesinden ayrılmak demekti. Bu ayrılış ise aziz sevgiliyi kaybetmekten başka bir şey değildi. Leylek, böyle bir felakete tahammül kudretini nefsinde bulamıyordu. Lâkin mektubu götürmemek cihetini[20] de birdenbire ileri süremiyordu. Böyle bir hareketin, Çelebi tarafından da söylenildiği veçhile, emanete' hıyanet sayılacağını ve bizzat Çelebi'nin bu kayıtsızlığı hoş görmeyeceğini düşünüyordu. Tükürüğüne sakalla bıyık arasında hedef bulamayan alıklar gibi yutkunup duruyordu!

Çelebi, aşk yüzünden pot üstüne pot kıran ulağın donuk donuk bakışından, sık sık yutkunuşundan tam bir sersemliğe düştüğünü anladı, işi kendi çıkarına göre idare etmeye koyuldu:

"O kadar sıkılma oğul," dedi. "Bu dünyada yalnız ölüme çare bulunmaz, başka her derdin dermanı vardır. Baba ile evlât gibi konuşup anlaşarak bu mektup maslahatını da kitaba uydururuz, hesaba sığdırırız. Sen bana işin içyüzünü deyiver."

Hangi işin içyüzü? Leylek Murat, bu kelimelerden tahtırevan güzeline gönül verişinin sorulduğunu zannetti. 'Dervişin fikri neyse zikri de odur,' derler. Alık Murat da kulağına çarpan her sesin yüreğinde yanan emelle alâkadar olduğunu sanıyordu. Fakat o gönül

[20] Cihet: Yön, taraf.

sırrını, açığa vurmaya da cüret gösteremiyordu. Yine yutkunuyordu, ellerini ovuşturuyordu.

Çelebi, maksadını izaha lüzum gördü:

"Bir kere bana haber ver: Şevketlü Hünkâr nicedir?"

"Hastadır."

"Hasta mı?"

"İyi biliyor musun?"

"Üsküdar'da mizacını bozdu, ata binemez oldu, tahtırevana kondu. Hünkâr Çayırı'na öyle geldi!"

"Allah şifalar versin. Ya Nişancı Vezir?"

"Turp gibidir!.."

"Sana bu kâğıdı verirken ne dedi?"

"'Üç günde Konya'ya gideceksin,' buyurdu."

"Seninle bile çıkan başka ulak var mıydı?"

Leylek Murat, başını eğip düşündü. Sadrazamın otağına girerken Keklik Mustafa'nın bir kapı yoldaşına; 'Bana yol göründü kardeş, Allaha ısmarladık,' dediğini hatırladı. Vezirin huzuruna çıkmakta acele ettiği için o zaman bu sözlere ehemmiyet vermemişti. Ancak şimdi manalarını anlıyordu ve Çelebi'ye de anlatıyordu:

"Gaibi[21] Allah bilir ama Keklik Mustafa da benim gibi yola çıkarılmış olsa gerek!"

"O nereye gitti dersin?"

"Bilemem."

Leylek Murat bilmeyedursun, Hacı Çelebi keyfiyeti, kendi gözü önünde cereyan etmişçesine anlayıvermişti. Onun uzun uzadı düşünmeye lüzum görmeden tertip ettiği kıyas şuydu: 'Hünkâr ya ölmüştür ya ölmek üzeredir. Nişancı Vezir, bu mühim hâdiseden veliahdı da, Cem Sultan'ı da haberdar etmek için yola iki ulak çıkarmıştır. Bundan maksadı da tahtın iki vârisine birden hoş görünmek, hulûs çakmaktır.'

Çelebi, yalnız bir noktayı halledemiyordu. Karaman Valisi olan Cem Sultan'ı bulmak için Konya'ya gidecek olan ulak, yolunu bırakıp da kendinin yanına niçin geliyor? Bu, şöhretine karşı hakikaten gönül kaptırmaktan mı ileri gelen bir hareketti, yoksa pek saf ve hatta âşık görünen bu adamın gizli ve kirli bir maksadı mı vardı?

Bu noktanın aydınlanması lazım olmakla beraber Çelebi kuvvetin

[21] Gaib: Bilinmez, gayb.

şimdilik kendisinde olduğunu, maslahatı dilediği şekle sokabileceğini düşünerek daha fazla üzülmedi, çarçabuk kararını verdi, önünde duran mektubu Leylek Murat'a uzattı:

"Bunu al," dedi. "Koynuna koy, yerine git, rahat et. Yarın yine görüşürüz, yapılacak işi kararlaştırırız. Sen artık benimsin, benim adamımsın. Ne hacetin varsa görülür, gam yeme, sıkılma!"

Alık Leylek, muradına ermiş olmak zevkiyle hemen koştu, Hacı Çelebi'nin elini öptü ve artık tahtırevan güzelinden ayrılmayacağını, onu göre göre, onun nurunu içe içe yolculuk yapacağını düşünerek odadan çıktı, yatacağı koğuşa gitti. Oradakiler hep uyumuşlardı, o da hemen bir posta uzandı, heybesini başının altına koyarak gözlerini kapadı, hülyalarına sarıla sarıla uyumaya koyuldu.

Beri tarafta Hacı Çelebi, Sinan Paşa'ya haber göndermişti; mutlaka görüşmek lâzım geldiğini bildirmişti. Paşa, günün yorgunluğunu çıkarmakla meşguldü, yuttuğu afyonun sarhoşluğu ile genç ağızlardan masal dinliyordu ve bu masallardan aldığı ilhamlarla birtakım sahneler yaratıp duruyordu. Çelebi'nin davetini işitince yüzünü ekşitti, okkalı bir küfür savurdu, lakin o davete icabet etmemeyi de beceremedi, mahmur mahmur kalktı, kürküne büründü, selâmlığa çıktı, Çelebi ile yüzleşir yüzleşmez de dilbazlığa girişti:

"Yine keramet gösterdiniz, gönlümü okudunuz. Odamda hep sizi düşünüyordum, sohbetinizin iştiyakını çekiyordur, yüzümü kızartıp yanlarına gitsem mi, diyordum. Lütfettiniz, beni meramıma erdirdiniz."

Çelebi, çok ciddî idi, bu müdaheneye[22] karşı tebessüm bile göstermedi, Paşa'ya yanı başında yer gösterdi:

"Hele oturun, dedi, bir keşfimiz var!"

Sinan Paşa'nın gözlerinde bir hoşnutsuzluk parlayıp söndü. O, şeyhlerin keşiflerini çok görmüş ve çok duymuş bir adamdı. Bir tekke yaptırmak yahut da yapılı bir tekkeye köy bağışlatmak için gaipten emirler getiren bu cerrar[23] keşşafların hünerleri birbirinin aynı idi. Hacı Çelebi ihtimal ki, böyle bir teklifte bulunacak ve kendisini lüzumsuz bir masrafa sokacaktı. Fakat keşif demek, lâhûtî[24] âlemlerden haber vermek dernek olduğu veya o suretle telâkki edildiği için

[22] Müdahane: Yumuşaklık, uyumluluk; yapmacık tavır, olduğundan başka türlü görünme.

[23] Cerrar: Zorla para toplayan, kendisine menfaat sağlayan.

[24] Lahuti: Tanrısal, ilahi.

hoşnutsuzluğunu belli etmedi, bilâkis memnun göründü ve sahte bir tehalükle memnuniyetini mırıldandı:

"Hayırdır inşallah, uğurdur inşallah!"

Çelebi, küçük bir peygamber gibi ağırlaştı, dudaklarını Paşa'nın kulağına yaklaştırdı:

"Deminden dualarımızı, niyazlarımızı bitirmiştik, seccade üzerinde şöyle bir dalar gibi olmuştuk, Suhaybirumî hazretlerini gördük, Şevketlü Hünkârın dünyadan el çekmekte bulunduğunu söyledi."

Sinan Paşa'nın rengi attı. Bu keşif, yaman bir keşfe benziyordu, çünkü devlet idaresinde büyük bir inkılâp vukua geleceği söyleniyordu. Padişah ölürse saltanat değişiyor demekti. Saltanat değişince valilikler filân da değişecekti, o halde kendisinin de mukadderatında iyi veya kötü değişiklikler vukua gelecekti. Acaba şeyh, bu değişikliği de haber verebilecek mi idi?

Paşa bu düşünce ve büyük bir heyecanla kulaklarını dikmişti. Çelebi de tekerlemelerine devam ediyordu:

"Doğrusu, pekiyi anlayamadım, Suhaybirumi'ye de soramadım, onun için Hünkârın henüz sağ mı yahut ölü mü olduğunu söyleyemem. Yalnız şurası muhakkak ki Sultan Mehmet hastadır, hem de ağır hastadır. Nişancı Vezir telâşa düşüp Amasya'ya, Konya'ya ulaklar çıkarmıştır."

Sinan Paşa'nın ağzında hayret belirdi ve dişlerinde üç kelime çıtırdadı:

"Konya'ya mı, ne münasebet?"

"Suhaybirumî hazretleri ancak hâdiseleri haber verdiler bu hâdiselerin sebeplerini söylemediler, yine o mübarek zat, Konya'ya gidecek ulağın şu dakikada Kütahya'da bulunduğunu, Cem Sultan için vezirin yazdığı mektubu da koynunda taşıdığını söyledi!"

Keşfin bu kadarını ummayan paşa, garip bir ürküntü içindeydi. Eğer bu sözler sahih ise, Karamanlı vezirin Cem Sultan'a yolladığı ulak Kütahya'da bulunuyorsa Hacı Çelebi'nin keramet ehli olduğuna artık şüphe kalmıyordu. Bununla beraber onun büyüklüğü, küçüklüğü sonra düşünülecek bir mesele idi. İlkin yapılacak şey, ulakla mektubu yakalamaktı. Paşa, bu düşünceyle yerinden fırladı:

"İzin ver şeyhim," dedi. "Herifi bulduralım Keşfiniz doğru ise büyük bir felâketin önünü almış olacağız."

"Orasını siz bilirsiniz. Biz ancak gaipten aldığımız haberi söyleriz, ilerisine karışmayız."

Hemen kaydedelim ki, Sinan Paşa, Fatih'in büyük oğlu Bayezid'in enişte sidir. Gerçi Cem Sultan da onun kayınbiraderiydi. Lâkin nikâhında bulunan kadın, Bayezid'le ana baba bir kardeştir, Cem'le anaları ayrıdır, bu sebeple Sinan, kendini yalnız Bayezid'in enişte si tanır. Onun şu uydurma, fakat hakikate uygun keşiften heyecana kapılması da bu yüzdendir, Nişancı Vezirin saltanatı Cem Sultan'a vermek istemesinden kuşkulanmasındandır.

Böyle bir yakınlık, sıhrî[25] münasebet de olmasa, Sinan Paşa, ulak meselesine kayıtsız kalamazdı, Padişahın ölmek üzere bulunmasının veliahttan evvel diğer bir şehzade tarafından haber alınmasına mâni olmak isterdi, çünkü böyle bir hareket, kendisini yeni hünkâra sevdirmiş olacaktı. Hulâsa şahsî ve siyasi sebeplerle Cem Sultan aleyhine cephe almak mecburiyetinde bulunuyordu.

Zaten Hacı Çelebi'nin plânı da onun bu hususiyetine istinat ediyordu. Kurnaz şeyh, Sinan Paşa'nın Bayezid'e taraftar olacağına emindi ve Nişancı'nın çevirmek istediği entrikayı bozmak için bu taraftarlıktan istifade etmek istiyordu. Kuvvetle umduğu gibi Sinan, ulağın elindeki mektubu alır ve esrarı meydana çıkarırsa Nişancı için felaket, muhakkak demekti. Çünkü Sinan Paşa'nın öğrendiği şeyleri Bayezid'e bildirmesi gayet tabiî idi.

Çelebi, bir taşla birkaç kuş vurmak üzere bulunuyordu. Bir kere keramet taslıyordu, gaipten haberler veriyordu, sonra Sinan Paşa'nın itimadını kazanıyordu, daha sonra Nişancı Veziri uçuruma sürüklüyordu, tahta namzet olan Bayezid'in teveccühünü de temin etmek yolunu bulmuş oluyordu.

Zeki Çelebi, oynadığı oyunun mükemmeliyetinden dolayı için için sevinirken Sinan Paşa da odadan çıkıyordu, eşiğin önünde birdenbire durakladı:

"Şeyhim," dedi. "Ulak acaba nerede? Handa mı, evde mi? Bağda mı, bahçede mi? Uzun uzun aramayalım, ola ki elden kaçırırız."

"Şehirdedir, dışarıda değildir. Araştırsanız kolay bulursunuz. Adı da Murat olacak. Suhaybirumî hazretleri öyle buyurmuşlardı!"

Yarım saat sonra, Leylek Murat, Sinan Paşa'nın dairesinde idi. Tatlı rüyalarla dolu uykusundan uyandırılarak, itile kakıla götürül-

[25] Sıhri: Evlenme sonucu ortaya çıkan yakınlık, akrabalık.

müş, koynundaki mektup alınmış, bir odunluğa tıkılmıştı. Niçin ve neden böyle bir muameleye uğradığını bilemiyordu, sersem sersem düşünüyordu. Padişah ulağına el kaldırmak kimsenin haddi değilken o, hapse sokulmuştu. Buna inanamayacağı geliyordu. Fakat içine sokulmuş olduğu dar mahzen, başına gelen felaketi alnına çarpıp duruyordu.

Zavallı Leylek, o halinde de gönül verdiği meçhul güzeli hatırlamaktan geri kalmıyordu. Nasıl olsa bu badireden kurtulacağına itimat besliyordu. Çünkü kendisini hapse sokanların er veya geç, ağır bir suç işlediklerini anlayacaklarını umuyordu. Onlar, ulaklığından şüphe etmiş olabilirlerdi. Lâkin Cem Sultan'a hitaben yazılı olan mektubu görür görmez bu şüphelerinden utanacaklardı, özürler dileyip yakasını bırakacaklardı.

O böyle düşünüyordu, tuzağa düştüğünü hatırına bile getirmiyordu. Nasıl bir vazife ifasına memur edildiğini bilmediği, Çelebi ile Nişancı ve Sinan Paşa ile de Veliaht arasındaki münasebetleri de hatta tasavvur edemediği için hakikati idrak etmekten çok uzak bulunuyordu. Ağır bir hakarete uğradığını görüyordu ve sadece tahtırevan güzelini göz önünde tutuyordu!

Onu, bu biricik düşünceden ayıranlar yine Sinan Paşa'nın adamları oldu. Gün doğumuna yakın bir zamanda onlar, iki iri yapılı adam, odunluğa geldiler, kapıyı açtılar, şimşek süratiyle ellerini bağladılar, sürüye sürüye götürdüler, bir dere kenarında diz çökerttiler, bir şey söylemeden ve söyletmeden başını kestiler, cesedini suya attılar. Şimdi tahtırevandaki güzelin hayali, o cesetsiz baştaki fersiz gözlerde ve vehimî bir aşkın hüsranı da başsız cesetteki işlemeyen yürekte yaşıyordu.

Sinan Paşa, Leylek Murat'ın öbür dünyaya gönderildiğini yine Hacı Çelebi'nin yanında Cem Sultan'a ait mektubu beraberce okumakta iken haber aldı:

"Âlâ," dedi. "Bu iş de bitti, şimdi biz İstanbul'u kollayalım, Nişancı vezirin orada ne kozlar kırdığını anlayalım, bu kâğıdı da şevketlü hünkâra gönderelim."

Hâlbuki Nişancı vezirin hiç de tedbirleri takdire uygun çıkmadı. Konya'ya gönderdiği ulak, bu suretle kazaya uğradığı gibi Hünkâr Çayırı'nda bıraktığı ordu da saklanılan hakikati pek çabuk öğrendi, akın akın İstanbul'a indi, Fatih'in ölümünü saklayan vezir aleyhine ayaklanarak onu öldürdü! Yalnız Keklik Mustafa, yolunda arızasız

yürüdü, yüz altmış fersahlık mesafeyi dört günde aldı, babasının ölümünü veliahda müjdeledi.

Hikâyemize mevzu ittihaz[26] ettiğimiz Cem Sultan'ın ilk talihsizliği işte bu hâdisedir. Eğer Leylek, Keklik'ten evvel Konya'ya varsaydı, Cem Sultan da kardeşinden önce İstanbul'a girebilseydi, Osmanlı tarihinin sahifeleri büsbütün değişirdi. Yavuzlar, Kanuniler sahnede görünmezdi. Mustafalar, deli İbrahimler, hatta Abdülhamitler vücut bulmazdı. Onların yerinde başka simalar yaşardı ve bildiğimiz hikâyelerin, menkıbelerinin de rengi başkalaşırdı.

Fakat o vakit bu eser de yazılmazdı. Çünkü Cem Sultan, bugünkü hususiyeti kaybederdi, yüksek bir facia mevzuu olmaktan çıkardı. Belki manalı, belki manasız bir bakış ve Leylek Murat'ın yüreğinde o bakıştan husule gelen yanış, bütün bu değişikliklere mâni oldu. Büyük hâdiseler, ekseriya küçük sebeplerden doğar!

UĞURSUZ, UĞUR GETİRİR!

Konya'da şehzade sarayı, bir tarih kitabı kadar düşündürücü eserlerdendi. Karaman oğullarının yaptırdıkları bu büyük ev, acı ve tatlı sayısız hâtıraların yuvasıdır. Çok düğünler görmüş, çok matemler geçirmiş, dolup boşalmış ve nihayet vali konağı halini almıştı. Fakat yine saray adını taşıyor. Çünkü içinde oturan vali, bir prenstir, Fatih'in oğlu Cem Sultan'dır.

Babası tarafından yedi sene evvel Karaman valiliğine tayin olunarak Konya'ya gönderilen prens, henüz yirmi iki yaşındadır. Bununla beraber adını dillere düşürmüştür. Genç ve ihtiyar herkes, onun canlı bir şahsiyet olduğuna tam bir kanaat beslemektedir. Akıllıdır: En karışık meseleleri bir hamlede halletmeyi becerir. Cesurdur: Parslarla pençeleşir. Naziktir: Gönül avlamayı bilir. Kuvvetlidir: Manda yavrularını sırtında taşır. Silahşordur: Sapandan gürze kadar her şeyi mükemmel kullanır. Nişancıdır: At nalını yüz elli metreden okla vurur. Yüzgeçtir: Coşkun suları, yürür gibi, geçer. Bilgiçtir. Arapça anlar, Acemce söyler, fıkıhtan çakar, heyetten söz açar, iyi yazar, iyi konuşur.

Yiğitliğe ruhen meftun[27] olan ve büyüklüğü güler yüzlülükle cö-

[26] İttihaz: Tutma, sayma.

[27] Meftun: Tutkun.